ĢENERĀLADVOKĀTA JEVGENIJA TANČEVA [*EVGENI TANCHEV*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2021. gada 15. jūlijā [1]

Lieta C-869/19

L

pret

Unicaja Banco, S.A., iepriekš – Banco de Caja España de Inversiones, Salamanca y Soria, S.A.U.

(*Tribunal Supremo* (Augstākā tiesa, Spānija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Direktīva 93/13/EEK – Negodīgi noteikumi patērētāju līgumos – 6. panta 1. punkts – Līdzvērtības un efektivitātes principi – 2016. gada 21. decembra spriedums *Gutiérrez Naranjo* u.c. (C-154/15, C-307/15 un C-308/15, EU:C:2016:980) – Ar negodīga noteikuma atzīšanas par spēkā neesošu atlīdzināšanu saistīto seku iedarbības laikā ierobežošana – Valsts tiesas, kura izskata pārsūdzību, pārbaudes apjoms – Dispozitivitātes princips – Atbilstības princips – *Reformatio in peius* aizlieguma princips – *Res judicata* princips – Noilgums

I. Ievads

1. Šis *Tribunal Supremo* (Augstākā tiesa, Spānija, turpmāk tekstā – "Augstākā tiesa") lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos [2] interpretāciju. Tas ir saistīts ar apelācijas tiesvedību, kas tika ierosināta pēc Tiesas virspalātas 2016. gada 21. decembra sprieduma *Gutiérrez Naranjo* u.c. [3] pasludināšanas. Šajā spriedumā Tiesa būtībā atzina, ka Augstākās tiesas judikatūra, kas paredz ierobežot laikā to summu atlīdzināšanu, kuras patērētājs ir nepamatoti samaksājis bankām, pamatojoties uz negodīgu noteikumu, kas pazīstams kā "noteikums par procentu likmes minimumu", ir pretrunā Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktam, kurā paredzēts, ka negodīgi noteikumi nav saistoši patērētājam un ka patērētājiem tādējādi ir tiesības uz pilnīgu šo summu atlīdzināšanu saskaņā ar šo tiesību normu.

2. Izskatāmās lietas problemātika izriet no fakta, ka pirmās instances spriedumu, ar kuru tika ierobežota laikā atlīdzināšana minētās valsts judikatūras dēļ, pārsūdzēja tikai banka, nevis patērētājs, un Tiesa spriedumu *Gutiérrez Naranjo* pasludināja pēc tam, kad bija beidzies šādas pārsūdzības iesniegšanas termiņš, taču pirms valsts tiesa, kas izskata apelācijas sūdzību, pieņēma

[1] Oriģinālvaloda – angļu.

[2] OV 1993, L 95, 29. lpp.

[3] C-154/15, C-307/15 un C-308/15, EU:C:2016:980 (turpmāk tekstā – "spriedums *Gutiérrez Naranjo*"). Skat. papildus šo secinājumu 50. punktu.

savu nolēmumu. Līdz ar to Tiesā galvenais jautājums ir par to, vai valsts tiesai, kas šajos apstākļos izskata apelācijas sūdzību, saskaņā ar spriedumu *Gutiérrez Naranjo* ir jālemj pēc savas ierosmes par pilnīgu to summu atlīdzināšanu, ko patērētājs ir nepamatoti samaksājis, neraugoties uz noteiktiem valsts procesuālo tiesību principiem, tostarp dispozitivitātes, atbilstības un *reformatio in peius* aizlieguma principiem, kas varētu būt uzskatāmi par tādiem, kuri tai liedz to darīt.

3. Šo lietu Tiesa izskata līdztekus četrām citām lietām (C-600/19, C-693/19, C-725/19 un C-831/19), kurās šodien ir sniegti mani secinājumi. Minēto lietu pamatā ir Spānijas, Itālijas un Rumānijas lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu, un tās arī skar līdzīgus un potenciāli sensitīvus jautājumus saistībā ar tā valsts tiesas pienākuma apjomu, kas paredz pēc savas ierosmes (*ex officio*) pārbaudīt līguma noteikumu negodīgumu saskaņā ar Tiesas judikatūru, kurā interpretēta Direktīva 93/13, kā arī saistību ar valstu procesuālo tiesību sistēmām.

4. Tādējādi šī lieta sniedz Tiesai iespēju pilnveidot savu judikatūru par Direktīvu 93/13 un, it īpaši, precizēt šo valstu procesuālo tiesību principu piemērošanas jautājumus saistībā ar negodīgu noteikumu pārbaudi tiesā saskaņā ar minēto direktīvu.

II. Atbilstošās tiesību normas

A. Savienības tiesības

5. Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktā ir paredzēts:

"Dalībvalstis nosaka, ka negodīgi noteikumi, kas izmantoti pārdevēja vai piegādātāja ar patērētāju noslēgtā līgumā, atbilstoši savas valsts tiesību aktiem nav saistoši patērētājam un, ka līgums pie tādiem pašiem noteikumiem turpina pusēm būt saistošs, ja tas var pastāvēt bez negodīgajiem noteikumiem."

B. Spānijas tiesības

6. Spānijas *Código Civil* (turpmāk tekstā – "Civilkodekss") 1303. pantā ir noteikts:

"Ja saistība tiek atzīta par spēkā neesošu, līgumslēdzējas puses viena otrai atdod lietas, kas ir bijušas līguma priekšmets, ar to augļiem un cenu kopā ar procentiem, neskarot nākamajos pantos noteikto."

7. *Ley de Enjuiciamiento Civil* (turpmāk tekstā – "Civilprocesa kodekss") 216. pantā ir paredzēts:

"Civillietu tiesas lietas izspriež, ņemot vērā lietas dalībnieku norādītos faktus, sniegtos pierādījumus un izvirzītos prasījumus, ja vien īpašos gadījumos likumā nav noteikts citādi."

8. Civilprocesa kodeksa 218. panta 1. punktā ir paredzēts:

"1. Tiesu nolēmumiem jābūt skaidriem un precīziem un jāatbilst lietas dalībnieku tiesvedības gaitā savlaicīgi izvirzītajiem lūgumiem un citiem prasījumiem. Tajos jābūt ietvertiem nepieciešamajiem paziņojumiem, jāatzīst atbildētājs par atbildīgu vai jāattaisno tas un jābūt izskatītiem visiem strīdīgajiem jautājumiem, kas ir bijuši strīda priekšmets.

Tiesa, neatkāpjoties no prasības celšanas pamatojuma ar tādu faktisku vai tiesību elementu akceptēšanu, kas atšķiras no lietas dalībnieku norādītajiem, pieņem nolēmumu saskaņā ar lietā piemērojamajām tiesību normām, pat ja lietas dalībnieki nav tās pareizi citējuši vai norādījuši."

9. Civilprocesa kodeksa 412. panta 1. punktā ir paredzēts:

"Tiklīdz pieteikumā, iebildumu rakstā un – attiecīgā gadījumā – pretprasībā ir noteikts tiesvedības priekšmets, lietas dalībnieki to vairs nevar grozīt."

10. Civilprocesa kodeksa 465. panta 5. punktā ir paredzēts:

"Spriedumu vai rīkojumu apelācijas tiesvedībā pasludina tikai attiecībā uz apelācijas sūdzībā un – attiecīgā gadījumā – paziņojumā par iebildumiem vai iebildumu rakstā, uz kuriem ir atsauce 461. pantā, minētajiem jautājumiem un punktiem. Nolēmums nevar nelabvēlīgi ietekmēt apelācijas sūdzības iesniedzēju, izņemot, ja kaitējums tiek nodarīts tā iemesla dēļ, ka ir apmierināta pretapelācijas sūdzība par attiecīgo nolēmumu, ko ir iesniedzis sākotnējais atbildētājs apelācijas sūdzībā."

III. Fakti, tiesvedība un prejudiciālais jautājums

11. Saskaņā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu 2006. gada 22. martā kredītiestāde *Banco de Caja España de Inversiones, Salamanca y Soria, S.A.U.* (turpmāk tekstā – "*Banco Ceiss*"), kas vēlāk tika iekļauta *Unicaja Banco, S.A.* (turpmāk tekstā – "*Unicaja Banco*"), izsniedza L, kas rīkojās patērētājas statusā, aizdevumu 120 000 EUR apmērā, to nodrošinot ar hipotēku, viņas ģimenes mājokļa iegādei. L bija jāatdod aizdevums 30 gadu laikā, veicot 360 ikmēneša maksājumus.

12. Saskaņā ar *Banco Ceiss* izstrādātā aizdevuma līguma vispārīgajiem noteikumiem aizdevuma procentu likme bija 3,350 % gadā pirmajā gadā, pēc tam tika noteikta mainīga procentu likme, kas veidojas, pieskaitot 0,52 % 12 mēnešu *Euribor* likmei[4]. Tomēr līgumā bija iekļauts noteikums, kas paredzētu, ka aizdevuma procentu likme nekad nebūs zemāka par 3 % gadā ("noteikums par procentu likmes minimumu"). Kad *Euribor* 2009. gadā ievērojami samazinājās, šis noteikums neļāva aizdevuma procentiem samazināties zem 3 % gadā.

13. 2016. gada janvārī L iesniedza *Juzgado de Primera Instancia de Valladolid* (Valjadolidas pirmās instances tiesa, Spānija, turpmāk tekstā – "pirmās instances tiesa") prasību pret *Banco Ceiss*, kurā lūdza atzīt par spēkā neesošu noteikumu par procentu likmes minimumu, jo tas ir negodīgs, ņemot vērā tā nepārredzamību saskaņā ar Spānijas tiesību aktiem, ar kuriem transponēta Direktīva 93/13. L lūdza *Banco Ceiss* arī atlīdzināt visas summas, ko viņa tai ir nepamatoti samaksājusi, piemērojot noteikumu par procentu likmes minimumu. Pakārtoti, L lūdza, lai *Banco Ceiss* atlīdzinātu summas, ko viņa tai saskaņā ar minēto noteikumu samaksājusi no 2013. gada 9. maija.

14. Ar 2016. gada 6. jūnija spriedumu (turpmāk tekstā – "pirmās instances spriedums") pirmās instances tiesa nosprieda, ka noteikums par procentu likmes minimumu ir negodīgs, jo nav pārredzams, kā arī piesprieda *Banco Ceiss* atlīdzināt summas, ko tā bija saņēmusi no 2013. gada

[4] *Euribor* apzīmē starpbanku likmi *euro* valūtā. *Euribor* likmes ir balstītas uz vidējām procentu likmēm, par kurām bankas viena no otras aizņemas līdzekļus *euro* valūtā.

9. maija, kopā ar procentiem atbilstoši Augstākās tiesas judikatūrai, kas noteikta ar 2013. gada 9. maija spriedumu (Nr. 241/2013, turpmāk tekstā – "2013. gada 9. maija spriedums"). Tā piesprieda *Banco Ceiss* atlīdzināt arī tiesāšanās izdevumus.

15. 2016. gada 14. jūlijā *Banco Ceiss* iesniedza apelācijas sūdzību par minēto spriedumu *Audiencia Provincial de Valladolid* (Valjadolidas provinces tiesa, Spānija, turpmāk tekstā – "provinces tiesa"). Savā pārsūdzībā tā apstrīdēja sprieduma daļu, ar kuru tai tika piespriests atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, jo uzskatīja, ka prasība nav apmierināta pilnībā, bet tikai daļēji. L iebilda pret pārsūdzību.

16. 2016. gada 21. decembrī Tiesa pasludināja spriedumu *Gutiérrez Naranjo*[5], kurā tā būtībā atzina, ka Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts nepieļauj tādu valsts judikatūru, kāda ir noteikta ar 2013. gada 9. maija spriedumu, ar kuru ar negodīga noteikuma atzīšanas par spēkā neesošu atlīdzināšanu saistītās sekas tiek ierobežotas laikā, attiecinot tās vienīgi uz summām, kas ir nepamatoti samaksātas pēc tiesas nolēmuma pieņemšanas, ar kuru ir ticis atzīts šis negodīgums.

17. Ar 2017. gada 13. janvāra spriedumu provinces tiesa apmierināja apelācijas sūdzību, jo uzskatīja, ka prasība ir apmierināta tikai daļēji, un atcēla spriedumu, ar kuru *Banco Ceiss* tika piespriests atlīdzināt tiesāšanās izdevumus. Šī tiesa vispār neatsaucās uz spriedumu *Gutiérrez Naranjo* un nemainīja pirmās instances spriedumu daļā attiecībā uz noteikuma par procentu likmes minimumu spēkā neesamības negodīguma dēļ atlīdzināšanas sekām, jo tas nebija apelācijas sūdzības priekšmets.

18. L iesniedza kasācijas sūdzību par minēto spriedumu Augstākajā tiesā. Kasācijas sūdzībā tā apgalvo, ka pārsūdzētajā spriedumā, kurā nav piemērots spriedums *Gutiérrez Naranjo* un pēc tiesas ierosmes nav lemts par pilnīgu to summu atlīdzināšanu, kas ir samaksātas, piemērojot noteikumu par procentu likmes minimumu, tostarp ir pārkāpts Civilkodeksa 1303. pants, kurā ir reglamentētas ar atlīdzināšanu saistītās sekas, kas saistītas ar līgumsaistību spēkā neesamību, lasot kopā ar Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktu, kurā ir noteikts, ka patērētājam nav saistoši negodīgi noteikumi. *Banco Ceiss* ir iebildusi pret kasācijas sūdzību, norādot, ka, tā kā L nepārsūdzēja pirmās instances spriedumu, lai apstrīdētu ar noteikuma par procentu likmes minimumu spēkā neesamību saistīto seku ierobežojumu laikā, provinces tiesai neesot bijis pamatojuma lemt par pilnīgu atlīdzināšanu.

19. Iesniedzējtiesa paskaidro, ka 2013. gada 9. maija spriedumā Augstākā tiesa saistībā ar kolektīvo prasību nosprieda, ka noteikumi par procentu likmes minimumu, kas ir ietverti noteiktos atbildētāju banku ar patērētājiem noslēgtos līgumos, ir spēkā neesoši, jo tie ir nepārredzami, bet minētā tiesa ierobežoja laikā šādas spēkā neesamības atlīdzināšanas sekas, jo izlēma, ka tās neattiecas uz summām, kuras samaksātas pirms minētā sprieduma publicēšanas dienas, proti, 2013. gada 9. maija, un šis spriedums tika apstiprināts vēlākajā judikatūrā lietās par civiltiesiskām prasībām atlīdzināt zaudējumus. Pēc tam Tiesa spriedumā *Gutiérrez Naranjo* atzina, ka šāda ar atlīdzināšanu saistīto seku ierobežošana laikā, kas ir iedibināta valsts judikatūrā ar 2013. gada 9. maija spriedumu, ir pretrunā Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktam. Līdz ar to Augstākā tiesa, sākot no sava 2017. gada 24. februāra sprieduma (Nr. 123/2017), mainīja savu judikatūru, lai atspoguļotu spriedumā *Gutiérrez Naranjo* paredzēto judikatūru. Tomēr, kad Tiesa pasludināja šo spriedumu, Spānijas tiesas iztiesāja virkni tiesvedību par noteikumu par procentu likmes minimumu spēkā neesamību, un tādās lietās kā izskatāmā lieta patērētāji savās prasībās bija prasījuši, prioritāri vai pakārtoti, lai nepamatoti samaksāto summu atlīdzināšana tiktu attiecināta

[5] C-154/15, C-307/15 un C-308/15, EU:C:2016:980.

uz maksājumiem, kas veikti pēc 2013. gada 9. maija, ņemot vērā pastāvošo valsts judikatūru, un minētās judikatūras dēļ patērētāji nepārsūdzēja spriedumus, kuros summu atlīdzināšana tika ierobežota laikā.

20. Iesniedzējtiesa norāda, ka Spānijas civilprocesu reglamentē dispozitivitātes princips, procesuālo pasākumu noilguma princips, *mutatio libelli* jeb prasības grozīšanas aizlieguma princips, atbilstības princips un, pārsūdzību jomā, *reformatio in peius* aizlieguma princips. Kā atzīts *Tribunal Constitucional* (Konstitucionālā tiesa, Spānija, turpmāk tekstā – "Konstitucionālā tiesa") judikatūrā, daži no šiem principiem, piemēram, *reformatio in peius* aizliegums, izriet no tiesībām uz efektīvu tiesību aizsardzību, kas ir atzītas Spānijas Konstitūcijas 24. pantā un kam ir savs ekvivalents Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – "Harta") 47. pantā. Iesniedzējtiesa uzskata, ka ir acīmredzams, ka šajā lietā provinces tiesa, pamatojoties uz šiem procesuālajiem principiem, nav lēmusi par pilnīgu to summu atlīdzināšanu, kas saņemtas, piemērojot noteikumu par procentu likmes minimumu, jo L nepārsūdzēja pirmās instances spriedumu, ar kuru tika piespriesta tikai to summu atlīdzināšana, kas tika samaksātas pēc 2013. gada 9. maija.

21. Iesniedzējtiesa norāda, ka saskaņā ar Tiesas judikatūru Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktā paredzētais princips, ka patērētājam nav saistoši negodīgi noteikumi, nav saderīgs ar tādu nepamatoti samaksāto summu atlīdzināšanas ierobežojuma laikā noteikšanu, ko patērētājs samaksājis saskaņā ar negodīgu noteikumu, taču šis princips nav absolūts un uz to ir attiecināmi ierobežojumi, kas saistīti ar pareizu tiesvedību, piemēram *res judicata* spēku un pamatotu noilgumu prasības celšanai. Šajā ziņā iesniedzējtiesa norāda, ka Spānijas tiesību noteikumam, kas paredz, ka apelācijas sūdzībā ir atļauts pārsūdzēt atsevišķi dažādas sprieduma daļas un ja sprieduma daļu nepārsūdz neviena no pusēm, apelācijas instances tiesa nevar to atcelt vai grozīt, ir zināma līdzība ar *res judicata*. Līdz ar to iesniedzējtiesai ir šaubas par valsts tiesību aktos paredzētā dispozitivitātes principa, atbilstības principa un *reformatio in peius* aizlieguma principa saderību ar Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktu un, it īpaši par to, vai valsts tiesai, kura izskata tikai bankas celtu pārsūdzību, pēc tam, kad tika pasludināts Tiesas spriedums *Gutiérrez Naranjo*, ir jālemj par pilnīgu to summu atlīdzināšanu, kas ir samaksātas negodīgā noteikuma piemērošanas rezultātā, ja patērētājs nav pārsūdzējis spriedumu un pat ja ar to tiktu pasliktināta bankas situācija, kas ir pretrunā *reformatio in peius* aizliegumam.

22. Šādos apstākļos Augstākā tiesa nolēma apturēt pamatlietu un uzdot Tiesai šādu prejudiciālu jautājumu:

"Vai ar Direktīvas 93/13/EEK 6. panta 1. punktu netiek pieļauta tādu procesuālo principu piemērošana kā dispozitivitātes, atbilstības un *reformatio in peius* aizlieguma principi, kas aizliedz tiesai, kura izskata bankas pārsūdzību par spriedumu, ar kuru tikusi ierobežota laikā patērētāja nepamatoti samaksāto summu – piemērojot vēlāk par spēkā neesošu atzītu "noteikumu par procentu likmes minimumu" – atlīdzināšana, lemt par pilnīgu šo summu atlīdzināšanu un tādējādi pasliktināt apelācijas sūdzības iesniedzēja stāvokli, jo patērētājs nebija pārsūdzējis minēto ierobežojumu?"

23. Rakstveida apsvērumus Tiesai iesniedza L, *Unicaja Banco*, Čehijas, Spānijas, Itālijas un Norvēģijas valdības, kā arī Komisija.

24. 2021. gada 26. aprīļa tiesas sēdē, kurā tika izskatīta arī lieta C-600/19, L, *Unicaja Banco*, Spānijas, Itālijas un Norvēģijas valdības, kā arī Komisija sniedza mutvārdu apsvērumus.

IV. Lietas dalībnieku apsvērumu kopsavilkums

25. L apgalvo, ka valsts tiesai, pamatojoties uz spriedumu *Gutiérrez Naranjo*, esot bijis pēc savas ierosmes jālemj par sekām, kas saistītas ar noteikuma par procentu likmes minimumu atzīšanas par spēkā neesošu atlīdzināšanu, ņemot vērā Direktīvā 93/13 paredzēto pienākumu garantēt patērētāju aizsardzību. Kā L apgalvoja tiesas sēdē, viņa pirmās instances spriedumu neesot pārsūdzējusi valsts judikatūras dēļ, turklāt, to darot, L būtu bijis jāsedz tiesāšanās izdevumi. L prasība no paša sākuma esot bijusi par visu summu atlīdzināšanu, līdz ar to netiekot paplašināts prasības priekšmets, savukārt attiecībā uz ierobežojumu laikā vēl neesot pieņemts galīgais nolēmums, tāpēc nav piemērojams *res judicata* spēks. L nostāja neesot arī pretrunā *reformatio in peius* aizliegumam, jo spriedums *Gutiérrez Naranjo* ir jāievēro, pretējā gadījumā L nevarot tikt atlīdzinātas un banka varot paturēt summas, kas nepamatoti samaksātas negodīga noteikuma piemērošanas rezultātā.

26. *Unicaja Banco* apgalvo, ka Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts neliek valsts tiesai, kura izskata pārsūdzību, pēc savas ierosmes izdarīt secinājumus, kas izriet no noteikuma negodīgā rakstura, ja celtā prasība tai liek atcelt noteikumu par *reformatio in peius* aizliegumu. Nekas neesot kavējis L iesniegt apelācijas vai pretapelācijas sūdzību par pirmās instances spriedumu, turklāt L ne tikai esot izmantojusi juridisko pārstāvību, tai arī esot bijis zināms par gaidāmo spriedumu *Gutiérrez Naranjo*. Noteikums par *reformatio in peius* aizliegumu ietilpst tiesībās uz efektīvu tiesību aizsardzību, ko aizsargā Spānijas Konstitūcijas 24. pants, un, pamatojoties uz 2008. gada 25. novembra spriedumu *Heemskerk* un *Schaap*[6], Direktīva 93/13 neparedz minētā noteikuma neievērošanu. Kā *Unicaja Banco* apgalvoja tiesas sēdē, līdzvērtības un efektivitātes principi esot ievēroti, jo Komisijas minētā valsts judikatūra neesot piemērojama un izmaiņas judikatūrā nevarot būt pamats, lai no jauna izskatītu nolēmumus, kuriem ir *res judicata* spēks.

27. Čehijas valdība apgalvo, ka Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts neliedz piemērot attiecīgos valsts procesuālos principus, kuriem attiecībā uz apelācijas pārsūdzībām arī ir saikne ar *res judicata* spēku. Saskaņā ar Tiesas judikatūru šos principus nevarot neņemt vērā pat patērētāju tiesību aizsardzības interešu gadījumā, turklāt šajā lietā esot piemērojams 2020. gada 11. marta spriedums *Lintner*[7].

28. Spānijas valdība apgalvo, ka Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts, lasot kopā ar Hartas 47. pantu, neliedz valsts tiesai piemērot attiecīgos valsts procesuālos principus, kuri liedz pilnībā atzīt negodīga noteikuma spēkā neesamību saskaņā ar spriedumu *Gutiérrez Naranjo*, kas tika pasludināts pēc tam, kad pirmās instances spriedums bija kļuvis galīgs. Aizsardzības piešķiršana patērētājam, kurš savlaicīgi neizmantoja valsts tiesību aktos paredzētos tiesiskās aizsardzības līdzekļus, būtu pretrunā šiem principiem, turklāt *reformatio in peius* aizlieguma pamatā ir Hartas 47. pantā garantētās tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā. Efektivitātes princips esot ievērots, jo saskaņā ar valsts tiesību aktiem puses pirmās instances tiesvedībā var aizstāvēt savas tiesības un tiesa pēc savas ierosmes var veikt negodīgu noteikumu pārbaudi, paredzot iespēju to pārsūdzēt. Kā tā apgalvoja tiesas sēdē, šī lieta attiecoties uz *res judicata*, turklāt neesot iespējams veikt pamatotu salīdzināšanu ar Komisijas minēto valsts judikatūru, tādējādi līdzvērtības princips neesot pārkāpts.

29. Itālijas valdība apgalvo, ka attiecīgo valsts procesuālo principu piemērošana nav pretrunā Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktam. Saskaņā ar Tiesas judikatūru apelācijas sūdzības par pirmās instances sprieduma nelabvēlīgo pamatojumu neiesniegšana paredz *res judicata* spēku, kas liedzot

6 C-455/06, EU:C:2008:650.

7 C-511/17, EU:C:2020:188.

tiesai pēc savas ierosmes apelācijas instancē atsaukties uz šajā spriedumā ietverto Savienības tiesību nepareizu interpretāciju. Minētais neesot pretrunā efektivitātes principam, jo patērētājs varot brīvi iesniegt apelācijas sūdzību un turpmāka valsts vai Savienības judikatūras maiņa nevarot attaisnot *res judicata* principa atcelšanu. Kā Itālijas valdība uzsvēra tiesas sēdē, Direktīvas 93/13 6. pants esot jāpiemēro valsts tiesību sistēmu ietvaros, kas paredz ievērot valsts procesuālos noteikumus, piemēram, *res judicata*.

30. Norvēģijas valdība apgalvo, ka Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktam neesot pretrunā attiecīgo valsts procesuālo principu piemērošana apelācijas tiesvedībā, pat ja apstrīdētajā spriedumā ir nolēmumi, kas ir pretrunā Direktīvai 93/13, ar nosacījumu, ka patērētāja procesuālo darbību īstenošanas termiņa aizliegums atbilst efektivitātes principam. Šie principi aizsargā Savienības un EBTA dalībvalstīm kopīgas sevišķi svarīgas intereses, un tās nedrīkst neņemt vērā, paplašinot efektivitātes principu. Kā tā uzsvēra tiesas sēdē, ja valstu tiesas nepareizi interpretē Savienības un EEZ valstu tiesību aktus, esot pieejami citi tiesiskās aizsardzības līdzekļi, piemēram, prasības par valsts atbildību un valsts noteikumi, kas ļauj no jauna izskatīt galīgos nolēmumus.

31. Komisija apgalvo, ka attiecīgo valsts procesuālo principu piemērošana ir pretrunā Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktam, jo neesot ievēroti līdzvērtības un efektivitātes principi. Tā uzskata, ka šī lieta neattiecas uz *res judicata*, jo tiesvedība vēl tiekot izskatīta. Saistībā ar līdzvērtības principu tā apgalvo, ka Konstitucionālās tiesas[8] un Augstākās tiesas[9] pastāvīgajā judikatūrā esot atzīts, ka sabiedriskās kārtības noteikumu piemērošana *ex officio* ir atkāpe no attiecīgajiem principiem, turklāt, ņemot vērā to, ka Direktīvas 93/13 6. pants ir atzīts sabiedriskās kārtības noteikums, valsts tiesai pēc savas ierosmes ir jānodrošina šīs normas efektivitāte, neaprobežojoties ar šiem principiem. Saistībā ar efektivitātes principu tā apgalvo, ka attiecīgo principu šaura piemērošana padara neiespējamu vai pārmērīgi apgrūtina Direktīvā 93/13 piešķirto tiesību īstenošanu, jo valsts judikatūra esot atturējusi L no pārsūdzības iesniegšanas atbilstošā termiņā, turklāt šajā juridiskajā kontekstā kopā ar šiem principiem L tika liegts izmantot vienīgo tiesiskās aizsardzības līdzekli, lai aizstāvētu savas tiesības saskaņā ar minēto direktīvu. Kā Komisija norādīja tiesas sēdē, šī lieta ir izņēmuma gadījums, un, lai gan valsts tiesai ir jāizdara visi secinājumi saistībā ar negodīga rakstura noteikumu, tiesības uz aizstāvību netiek pārkāptas, jo pirms šī pienākuma izpildes tiesa uzklausīs puses, tādējādi tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiekot garantētas visā tiesvedības laikā.

V. Analīze

32. Ar prejudiciālo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktam ir pretrunā atsevišķu valsts procesuālo principu, tostarp dispozitivitātes, atbilstības un *reformatio in peius* aizlieguma principa, piemērošana, kā noteikts Civilprocesa kodeksa 216. pantā, 218. panta 1. punktā un 465. panta 5. punktā, kuros ir paredzēts aizliegums valsts tiesai, kas izskata pārsūdzību par spriedumu, ar kuru tika ierobežota laikā patērētāja nepamatoti – negodīga noteikuma piemērošanas rezultātā – samaksāto summu atlīdzināšana, pēc savas ierosmes lemt par pilnīgu šo summu atlīdzināšanu, ievērojot spriedumu *Gutiérrez Naranjo*, jo patērētājs nav pārsūdzējis minēto ierobežojumu.

33. Kā izriet no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu, šis jautājums rodas saistībā ar mijiedarbību starp Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktā paredzēto pienākumu valsts tiesai, tostarp tiesai, kura izskata apelācijas tiesvedību, pēc savas ierosmes pārbaudīt līguma noteikumu

8 Komisija atsaucas uz 2008. gada 10. marta spriedumu (Nr. 41/2008) un tajā minēto judikatūru.

9 Komisija atsaucas uz 2008. gada 20. jūnija spriedumu (Nr. 3257/2008) un 2009. gada 16. septembra spriedumu (Nr. 5696/2009).

negodīgumu un izdarīt visus no attiecīgā noteikuma negodīguma konstatācijas izrietošos secinājumus, no vienas puses, un vairāku tādu valsts procesuālo tiesību principu piemērošanas, kuri reglamentē saskaņā ar šo direktīvu uzsāktu procedūru, no otras puses. Vispārīgi runājot, dispozivitātes princips paredz, ka lietas dalībniekiem ir jāuzsāk vai jāpabeidz tiesvedība, kā arī jānosaka tās priekšmets [10]. Šis princips ir saistīts ar atbilstības principu, ciktāl tiesai ir jāgarantē, lai nolēmumi būtu atbilstīgi pušu izteiktajiem lūgumiem [11]. Turklāt saskaņā ar *reformatio in peius* aizlieguma principu, puse, kura ierosina tiesvedību augstākas instances tiesā, piemēram, iesniedz apelācijas sūdzību, nedrīkst tikt nostādīta sliktākā situācijā nekā tad, ja tā šo tiesvedību nebūtu ierosinājusi [12].

34. Lai atbildētu uz šajā lietā izvirzīto jautājumu, vispirms sniegšu ievada piezīmi par Hartas 47. panta iespējamo nozīmi šajā kontekstā (A sadaļa). Tad izvērtēšu Tiesas judikatūru, tostarp spriedumu *Gutiérrez Naranjo*, par valsts tiesas pēc savas ierosmes veikto pārbaudi attiecībā uz negodīgiem noteikumiem saskaņā ar Direktīvu 93/13 (B sadaļa) un šajā judikatūrā izstrādāto principu piemērošanu šīs lietas apstākļiem (C sadaļa).

35. Pamatojoties uz šo analīzi, esmu secinājis, ka attiecīgo valsts procesuālo principu piemērošana konkrētās lietas apstākļos ir pretrunā Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktam, ņemot vērā efektivitātes principu.

A. Ievada piezīme

36. No lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu, kā arī *Unicaja Banco* un Spānijas valdības apsvērumiem izriet, ka izskatāmajā lietā uzdotais prejudiciālais jautājums attiecas uz Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkta saderību ar atsevišķiem valsts procesuālo tiesību principiem, kuru pamats ir tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību, kā to garantē Spānijas Konstitūcijas 24. pants, un kurām analogs ir Hartas 47. pantā. Spānijas valdība arī ierosina, ka ir jāņem vērā Hartas 47. pants, lai atbildētu uz prejudiciālo jautājumu.

37. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru Hartas 47. pantā, kurā ir atkārtoti apstiprināts efektīvas tiesību aizsardzības tiesā princips, ikvienai personai, kuras tiesības un brīvības, kas ir garantētas Savienības tiesībās, ir tikušas pārkāptas, ir nostiprinātas tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā [13]. Nav strīda par Hartas 47. panta piemērojamību šajā lietā, jo attiecīgie valsts tiesību akti ietilpst Direktīvas 93/13 piemērošanas jomā un tādējādi ir uzskatāmi par tādiem, ar kuriem ir ieviestas Savienības tiesības Hartas 51. panta 1. punkta izpratnē [14].

38. Kā esmu sīkāk paskaidrojis savu secinājumu paralēlajās lietās C-693/19 un C-831/19 59. un 60. punktā, Tiesas judikatūrā par Direktīvu 93/13 pastāv īpaša saikne starp Hartas 47. pantu un efektivitātes principu, kas paredz dalībvalstīm pienākumu nodrošināt tādu attiecīgo personu tiesību aizsardzību tiesā, kuras izriet no Savienības tiesībām (skat. šo secinājumu

[10] Šajā sakarā skat. manus secinājumus lietā *Lintner* (C-511/17, EU:C:2019:1141, 43. punkts).

[11] Šajā sakarā skat. Muñoz-Perea Piñar, D., "Ámbito del principio de congruencia a la luz de la jurisprudencia de la Sala Primera del Tribunal Supremo", *Noticias Jurídicas*, 2020.

[12] Šajā sakarā skat. ģenerāladvokātes V. Trstenjakas [*V. Trstenjak*] secinājumus lietā *Les Éditions Albert René*/ITSB (C-16/06 P, EU:C:2007:728, 35. un 36. punkts).

[13] Skat. spriedumu, 2021. gada 20. aprīlis, *Repubblika* (C-896/19, EU:C:2021:311, 40. punkts).

[14] Šajā sakarā skat. spriedumu, 2014. gada 10. septembris, *Kušionová* (C-34/13, EU:C:2014:2189, 47. punkts); skat. arī ģenerāladvokāta M. Špunara [M. Szpunar] secinājumus lietā *Finanmadrid EFC* (C-49/14, EU:C:2015:746, 83. un 84. punkts).

45. punktu)[15]. Šajā ziņā Tiesa ir atzinusi, ka dalībvalstu pienākums nodrošināt to tiesību efektivitāti, kuras attiecīgajām personām izriet no Direktīvas 93/13, nozīmē prasību par efektīvu tiesību aizsardzību tiesā, kas ir paredzēta arī Hartas 47. pantā un kas tostarp attiecas uz procesuālo noteikumu definēšanu attiecībā uz prasībām tiesā, kuras pamatotas ar šādām tiesībām[16].

39. Turklāt, kā līdz šim norādīts Tiesas judikatūrā par Direktīvu 93/13, šķiet, Hartas 47. pants lielā mērā papildina efektivitātes principu saistībā ar novērtējumu par valsts procesuālo noteikumu saderību ar šīs direktīvas prasībām. Piemēram, šajā ziņā Hartas 47. pants ir jāvērtē saistībā ar jautājumiem, kas attiecas uz piekļuvi efektīvam tiesiskās aizsardzības līdzeklim, lai puses varētu izmantot savas Direktīvā 93/13 paredzētās tiesības[17], kā arī jautājumos, kas attiecas uz taisnīgu tiesu, piemēram, pušu procesuālo tiesību vienlīdzības un sacīkstes principu ievērošana tiesvedībā, kurā tiek izvērtēts minētās direktīvas noteikumu tiesiskums[18].

40. Izskatāmajā lietā nav strīda, ka pusēm ir nodrošināta piekļuve efektīvam tiesiskās aizsardzības līdzeklim, lai tās aizstāvētu savas tiesības saistībā ar Direktīvu 93/13. Tāpat arī šķiet, kā ir norādījusi Komisija, ka valsts tiesas pienākums izdarīt visus secinājumus, kas izriet no negodīga rakstura noteikuma saskaņā ar minētās direktīvas 6. panta 1. punktu, nerada tiesību uz aizstāvību pārkāpumu šajā lietā. Turklāt jānorāda, ka spriedumā *Gutiérrez Naranjo* Tiesa pamatojās uz Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktu un uzskatīja, ka šajā kontekstā nav nepieciešams pievērsties Hartas 47. pantam[19]. Ņemot vērā to, ka Tiesai nav iesniegti nekādi patstāvīgi argumenti par Hartas 47. pantu un šajā lietā izvirzītie jautājumi līdz šim nav izskatīti saistībā ar Hartas 47. pantu, šķiet, nav pamata to darīt šajā gadījumā.

B. Atbilstošā Tiesas judikatūra par negodīgu noteikumu pārbaudi, ko valsts tiesas veic pēc savas ierosmes

41. Jāatgādina, ka Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktā dalībvalstīm ir paredzēts pienākums noteikt, ka negodīgi noteikumi patērētājiem nav saistoši[20]. Turklāt šīs direktīvas 7. panta 1. punktā, lasot to kopā ar tās divdesmit ceturto apsvērumu, dalībvalstīm ir noteikts pienākums nodrošināt adekvātus un efektīvus līdzekļus, lai novērstu negodīgu noteikumu ilgstošu izmantošanu ar patērētājiem noslēgtos līgumos[21]. Lai gan šie noteikumi ir radījuši plašu judikatūras kopumu, es

15 Šajā sakarā skat. ģenerāladvokāta M. Špunara secinājumus lietā *Finanmadrid EFC* (C-49/14, EU:C:2015:746, 85.–97. punkts). Skat., piemēram, arī van Duin, A., "Metamorphosis? The Role of Article 47 of the EU Charter of Fundamental Rights in Cases Concerning National Remedies and Procedures under Directive 93/13/EEC", *Journal of European Consumer and Market Law*, 6. sēj., 2017, 190.–198. lpp.

16 Skat. spriedumu, 2021. gada 10. jūnijs, VB u.c. (no C-776/19 līdz C-782/19, EU:C:2021:470, 29. punkts).

17 Skat. tostarp spriedumus, 2013. gada 14. marts, *Aziz* (C-415/11, EU:C:2013:164, it īpaši 59. punkts); 2014. gada 10. septembris, *Kušionová* (C-34/13, EU:C:2014:2189, it īpaši 45., 47. un 66. punkts), un 2016. gada 21. decembris, *Biuro podróży "Partner"* (C-119/15, EU:C:2016:987, 23.–47. punkts); salīdzinājumam skat. spriedumu, 2014. gada 27. februāris, *Pohotovosť* (C-470/12, EU:C:2014:101, 36.–57. punkts).

18 Skat. tostarp spriedumus, 2013. gada 21. februāris, *Banif Plus Bank* (C-472/11, EU:C:2013:88, 29.–36. punkts); 2014. gada 17. jūlijs, *Sánchez Morcillo* un *Abril García* (C-169/14, EU:C:2014:2099, 21.–51. punkts), un 2021. gada 29. aprīlis, *Rzecznik Praw Obywatelskich* (C-19/20, EU:C:2021:341, 91.–99. punkts); salīdzinājumam skat. rīkojumu, 2015. gada 16. jūlijs, *Sánchez Morcillo* un *Abril García* (C-539/14, EU:C:2015:508, 23.–50. punkts).

19 Skat. spriedumu, 2016. gada 21. decembris (C-154/15, C-307/15 un C-308/15, EU:C:2016:980, 42., 75. un 76. punkts).

20 Skat. spriedumu, 2021. gada 27. janvāris, *Dexia Nederland* (C-229/19 un C-289/19, EU:C:2021:68, 57. punkts). Skat. arī Direktīvas 93/13 divdesmit pirmo apsvērumu.

21 Skat. spriedumu, 2020. gada 9. jūlijs, *Raiffeisen Bank* un *BRD Groupe Societé Générale* (C-698/18 un C-699/18, EU:C:2020:537, 52. punkts).

izklāstīšu no šīs judikatūras izrietošos principus, kuri attiecas uz valsts tiesas pienākumu pārbaudīt pēc savas ierosmes līguma noteikumu negodīgumu, kā arī tā apjomu, ņemot vērā arī spriedumu *Gutiérrez Naranjo*, un kuri ir visatbilstošākie manis veiktajai šīs lietas analīzei.

1. Par valsts tiesas pienākuma veikt pārbaudi pēc savas ierosmes esamību

42. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru ar Direktīvu 93/13 ieviestā aizsardzības sistēma ir balstīta uz ideju, ka patērētājs salīdzinājumā ar pārdevēju vai piegādātāju atrodas nelabvēlīgākā situācijā attiecībā uz iespēju risināt sarunas par darījuma noslēgšanu un tā rīcībā ir mazāks informācijas daudzums, kas nozīmē, ka patērētājs piekrīt pārdevēja vai piegādātāja iepriekš izstrādātajiem noteikumiem bez iespējas īstenot savu ietekmi uz to saturu [22]. Lai nodrošinātu ar Direktīvu 93/13 iecerēto aizsardzību, nevienlīdzīgo situāciju starp patērētāju un pārdevēju vai piegādātāju var izlīdzināt tikai ar pozitīvu to personu iejaukšanos, kas pašas nav līgumslēdzējas [23]. Tādējādi, ņemot vērā sabiedrības interešu, uz kurām ir balstīta patērētājiem ar Direktīvu 93/13 piešķirtā aizsardzība, raksturu un nozīmi, valsts tiesai, ja tās rīcībā ir šajā ziņā vajadzīgie faktiskie un tiesiskie apstākļi, ir pienākums pēc savas ierosmes izvērtēt līguma noteikuma negodīgumu un tādējādi panākt līdzsvaru starp patērētāju un pārdevēju vai piegādātāju [24].

2. Par valsts tiesas pienākuma veikt pārbaudi pēc savas ierosmes apjomu

43. Attiecībā uz šā pienākuma īstenošanu valsts tiesā, kurai jāizskata apelācijas sūdzība, no judikatūras arī izriet, ka tad, ja nav atbilstoša Savienības tiesiskā regulējuma, pārsūdzības procesuālie noteikumi, kas paredzēti, lai nodrošinātu attiecīgajām personām Savienības tiesībās paredzēto tiesību aizsardzību, ir jāparedz dalībvalstu iekšējā tiesību sistēmā, ar nosacījumu, ka tie nav nelabvēlīgāki par tiem, kas reglamentē līdzīgas iekšzemes situācijas (līdzvērtības princips), ne arī tādi, kas padara faktiski neiespējamu vai pārmērīgi apgrūtina Savienības tiesību sistēmā paredzēto tiesību izmantošanu (efektivitātes princips) [25].

44. Saistībā ar līdzvērtības principu valsts tiesai, kurai ir tiešas zināšanas par prasību procesuālo kārtību savas valsts tiesību sistēmā, ir jāpārbauda minētā principa ievērošana tajā izskatāmajā lietā, ņemot vērā prasības priekšmetu, cēloni un būtiskos elementus [26]. Šajā ziņā Tiesa ir noteikusi, ka Direktīvas 93/13 6. pants ir norma, kas ir ekvivalenta valsts normām, kurām valsts tiesību sistēmā ir sabiedriskās kārtības normu statuss [27]. No minētā izriet, ka tad, ja valsts tiesai, kurai jālemj par apelācijas sūdzību, saskaņā ar valsts procesuālajiem noteikumiem ir iespēja vai pienākums pēc savas ierosmes izvērtēt tiesību akta spēkā esamību atbilstoši valsts imperatīvajām tiesību normām, pat ja šī pretruna nav tikusi izvirzīta pirmajā instancē, tai šāda kompetence ir jāīsteno arī pēc savas ierosmes un atbilstoši Direktīvas 93/13 normām, izvērtējot, vai noteikums ir atzīstams par negodīgu [28].

[22] Skat. spriedumus, 2000. gada 27. jūnijs, *Océano Grupo Editorial* un *Salvat Editores* (no C-240/98 līdz C-244/98, EU:C:2000:346, 25. punkts), un 2019. gada 26. marts, *Abanca Corporación Bancaria* un *Bankia* (C-70/17 un C-179/17, EU:C:2019:250, 49. punkts).

[23] Skat. spriedumus, 2010. gada 9. novembris, *VB Pénzügyi Lízing* (C-137/08, EU:C:2010:659, 48. punkts), un 2020. gada 11. marts, *Lintner* (C-511/17, EU:C:2020:188, 25. punkts).

[24] Skat. spriedumus, 2009. gada 4. jūnijs, *Pannon GSM* (C-243/08, EU:C:2009:350, 32. punkts), un 2020. gada 4. jūnijs, *Kancelaria Medius* (C-495/19, EU:C:2020:431, 37. punkts).

[25] Skat. spriedumu, 2013. gada 30. maijs, *Jőrös* (C-397/11, EU:C:2013:340, 29. punkts).

[26] Skat. spriedumu, 2018. gada 20. septembris, *Danko* un *Danková* (C-448/17, EU:C:2018:745, 40. punkts).

[27] Skat. spriedumu, 2018. gada 17. maijs, *Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen* (C-147/16, EU:C:2018:320, 35. punkts).

[28] Skat. spriedumu, 2013. gada 30. maijs, *Jőrös* (C-397/11, EU:C:2013:340, 30. punkts).

45. Attiecībā uz efektivitātes principu Tiesa ir noteikusi, ka katrs gadījums, kad rodas jautājums par to, vai valsts procesuālo tiesību norma nepadara praktiski neiespējamu vai pārmērīgi neapgrūtina Savienības tiesību piemērošanu, ir jāizvērtē, ņemot vērā šīs tiesību normas vietu visā procedūrā, šīs procedūras norisi un tās īpatnības, kā arī vajadzības gadījumā ņemot vērā tādus valsts tiesu sistēmas pamatā esošos principus kā tiesību uz aizstāvību aizsardzība, tiesiskās drošības princips un procesa efektīva norise [29]. Šajā sakarā Tiesa ir uzskatījusi, ka efektivitātes principa ievērošana nevar sniegties tiktāl, lai pilnībā kompensētu patērētāja absolūto pasivitāti [30].

46. Turklāt Tiesa ir atzinusi, ka patērētāja aizsardzība nav absolūta un Savienības tiesības neuzliek valsts tiesai pienākumu nepiemērot valsts procesuālās normas, kas tostarp piešķir nolēmumam *res judicata* spēku, pat ja tas ļautu novērst Direktīvā 93/13 ietvertas tiesību normas – neatkarīgi no tās rakstura – pārkāpumu [31]. Proti, Tiesa ir uzsvērusi, ka *res judicata* princips ir nozīmīgs gan Savienības tiesību sistēmā, gan valstu tiesību sistēmās un ka, lai nodrošinātu gan tiesību un tiesisko attiecību stabilitāti, gan pareizu tiesvedību, ir svarīgi, lai tiesu nolēmumus, kas ir stājušies spēkā pēc tam, kad ir izmantoti pieejamie tiesību aizsardzības līdzekļi vai beigušies šādai pārsūdzībai paredzētie termiņi, vairs nevarētu apstrīdēt [32].

47. Piemēram, 2009. gada 6. oktobra spriedumā *Asturcom Telecomunicaciones* [33] Tiesa īpaši nosprieda, ka valsts tiesību akti, ar ko ir paredzēts divu mēnešu termiņš, pēc kura beigām – ja nav celta prasība par atcelšanu – šķīrējtiesas nolēmums kļūst galīgs un tādējādi iegūst *res judicata* spēku, atbilst efektivitātes principam, norādīdama, ka minētā principa ievērošana nevar sniegties tiktāl, lai pilnībā kompensētu tāda patērētāja absolūto pasivitāti, kas nav cēlis nekādu prasību tiesā, lai aizstāvētu savas tiesības.

48. Savukārt 2016. gada 18. februāra spriedumā *Finanmadrid EFC* [34] Tiesa nosprieda, ka valsts tiesiskais regulējums, kas paredz *res judicata* spēka principu maksājuma rīkojuma procedūrā, nav atbilstīgs efektivitātes principam, ņemot vērā, ka iestādes lēmums, ar ko tiek noslēgta maksājuma rīkojuma procedūra, iegūst *res judicata* spēku, tādējādi negodīgo noteikumu kontroli rīkojuma izpildes posmā padarot neiespējamu tāpēc vien, ka patērētājs nav cēlis iebildumu pret rīkojumu tam paredzētajā termiņā, kā arī pastāv ievērojams risks, ka patērētājs necels iebildumus.

3. Par spriedumu Gutiérrez Naranjo

49. Visbeidzot, saistībā ar sekām, kas izriet no līguma noteikuma negodīgā rakstura konstatējuma, Tiesa ir atzinusi, ka saskaņā ar Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktu valsts tiesai ir jāatturas piemērot negodīgu noteikumu, lai tas neradītu saistošas sekas patērētājam, izņemot gadījumu, kad patērētājs pret to iebilst [35]. Valsts tiesai ir jāņem vērā visas sekas, kas atbilstoši valsts tiesībām izriet no attiecīgā noteikuma negodīguma konstatācijas, lai sasniegtu šajā normā noteikto rezultātu [36].

[29] Skat. spriedumu, 2021. gada 22. aprīlis, *PROFI CREDIT Slovakia* (C-485/19, EU:C:2021:313, 53. punkts).

[30] Skat. spriedumu, 2015. gada 1. oktobris, *ERSTE Bank Hungary* (C-32/14, EU:C:2015:637, 62. punkts).

[31] Skat. spriedumu, 2016. gada 21. decembris, *Gutiérrez Naranjo* u.c. (C-154/15, C-307/15 un C-308/15, EU:C:2016:980, 68. punkts).

[32] Skat. spriedumu, 2017. gada 26. janvāris, *Banco Primus* (C-421/14, EU:C:2017:60, 46. punkts).

[33] C-40/08, EU:C:2009:615, 34.–48. punkts.

[34] C-49/14, EU:C:2016:98, 45.–55. punkts.

[35] Skat. spriedumu, 2020. gada 3. marts, *Gómez del Moral Guasch* (C-125/18, EU:C:2020:138, 58. punkts).

[36] Skat. spriedumu, 2020. gada 25. novembris, *Banca B.* (C-269/19, EU:C:2020:954, 43. punkts).

50. Šajā ziņā ir jāprecizē, ka spriedumā *Gutiérrez Naranjo*[37] Tiesa nosprieda, ka Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts nepieļauj tādu valsts judikatūru, kāda ir noteikta ar 2013. gada 9. maija spriedumu, kurā ar negodīga noteikuma atcelšanas atlīdzināšanu saistītās sekas tiek ierobežotas laikā, tās attiecinot vienīgi uz summām, kuras ir nepamatoti samaksātas pēc tiesas nolēmuma pasludināšanas, ar ko ir ticis atzīts šis negodīgums. It īpaši Tiesa noteica, ka negodīga rakstura noteikums principā ir uzskatāms par tādu, kas nekad nav pastāvējis, un tādējādi tam nevar būt nekādas ietekmes attiecībā uz patērētāju. Līdz ar to tiesas konstatējuma par šāda noteikuma negodīgumu rezultātā principā būtu jātiek atjaunotam patērētāja tiesiskajam un faktiskajam stāvoklim, kāds tam būtu bijis, ja šā noteikuma nebūtu bijis. Tādējādi valsts tiesas pienākums nepiemērot negodīgu līguma noteikumu, ar kuru tiek noteikts pienākums maksāt summas, kas izrādījušās nepamatotas, principā ietver atbilstošas ar atlīdzināšanu saistītas sekas attiecībā uz šīm pašām summām. Tiesa uzsvēra, ka valsts tiesību akti nedrīkst aizskart no Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkta izrietošo patērētāju tiesību – nebūt saistītiem ar negodīga rakstura noteikumu – būtību.

51. Līdz ar to no iepriekš minētās judikatūras izriet, ka Direktīva 93/13 neparedz dalībvalstīm pienākumu ieviest konkrētu procesuālo sistēmu, lai valsts tiesas pēc savas ierosmes veiktu negodīgu noteikumu pārbaudi, ja tās ievēro savus Savienības tiesībās paredzētos pienākumus, tostarp līdzvērtības un efektivitātes principus. Turklāt saskaņā ar Tiesas judikatūru, lai gan patērētāju aizsardzība nav absolūta, tādi nav arī valsts procesuālie principi, kas reglamentē tiesvedību, kurā tiek vērtēts noteikumu negodīgums saskaņā ar minēto direktīvu. Kā izklāstīts šo secinājumu 47., 48. un 50. punktā minētajos spriedumos, Tiesa izmanto līdzsvarotu pieeju attiecībā uz valsts procesuālo noteikumu un Direktīvas 93/13 prasību mijiedarbību, vienlaikus nodrošinot, ka šādi noteikumi neapdraud ar šo direktīvu izveidoto patērētāju aizsardzības sistēmu.

52. Ņemot vērā šos Tiesas judikatūrā izstrādātos principus, ir jāizvērtē izskatāmās lietas apstākļi.

C. Tiesas judikatūrā izstrādāto principu piemērošana izskatāmās lietas apstākļiem

53. Sākotnēji jānorāda, ka, lai gan Čehijas, Spānijas, Itālijas un Norvēgijas valdības uzskata, ka izskatāmā lieta attiecas uz *res judicata* principu, L un Komisija tam nepiekrīt. No lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka, lai gan jautājumā *res judicata* princips nav minēts, šķiet, iesniedzējtiesai tomēr ir jāpiemēro valsts procesuālie noteikumi, kuru sekas ir līdzīgas *res judicata* spēkam (skat. šo secinājumu 21. punktu). Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru tikai valsts tiesas kompetencē ir interpretēt un piemērot valsts tiesības[38]. Līdz ar to, lai gan mana analīze ir vērsta uz valsts procesuālajiem principiem, kas aplūkoti šajā jautājumā, proti, dispozitivitātes, atbilstības un *reformatio in peius* aizlieguma principiem, neredzu iemeslu, kāpēc to nevarētu attiecināt uz valsts procesuālajiem noteikumiem par *res judicata*, ciktāl iesniedzējtiesa uzskata, ka tie ir piemērojami šīs lietas apstākļos.

54. Saistībā ar līdzvērtības principu Komisija apgalvo, ka Konstitucionālās tiesas un Augstākās tiesas pastāvīgajā judikatūrā ir atzīts, ka sabiedriskās kārtības noteikumu piemērošana *ex officio* ir atkāpe no attiecīgajiem valsts procesuālajiem noteikumiem, savukārt *Unicaja Banco* un Spānijas valdībai ir atšķirīga nostāja (skat. šo secinājumu 26., 28. un 31. punktu). Ņemot vērā šo secinājumu 44. punktā minēto Tiesas judikatūru, kā arī apstākli, ka Direktīvas 93/13 6. pants ir norma, kas ir

[37] Skat. spriedumu, 2016. gada 21. decembris (C-154/15, C-307/15 un C-308/15, EU:C:2016:980, 61.–75. punkts). Sīkākai apspriešanai skat., piemēram, Leskinen, C., un de Elizalde, F., "The control of terms that define the essential obligations of the parties under the Unfair Contract Terms Directive: *Gutiérrez Naranjo*", *Common Market Law Review*, 55. sēj., 2018, 1595.–1618. lpp.

[38] Skat. spriedumu, 2020. gada 9. jūlijs, *Raiffeisen Bank* un *BRD Groupe Societé Générale* (C-698/18 un C-699/18, EU:C:2020:537, 46. punkts).

ekvivalenta normām, kurām valsts tiesību sistēmā ir sabiedriskās kārtības normu statuss, izriet, ka gadījumā, ja valsts tiesībās šādi noteikumi tiek uzskatīti par atkāpi no attiecīgo valsts procesuālo principu piemērošanas, tad valsts tiesai, kura izskata pārsūdzību, ir jānodrošina pēc savas ierosmes Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkta pilnīga iedarbība, un to neierobežo šie principi [39]. Tātad iesniedzējtiesai ir jāpārbauda, vai pamatlietā ir piemērojama valsts judikatūra, ja tas tā ir, šķiet, ka šādu valsts procesuālo principu piemērošana, kas liedz L tiesības atsaukties uz šīs Tiesas judikatūru attiecībā uz tiesībām, kas paredzētas Direktīvā 93/13, būtu līdzvērtības principa pārkāpums.

55. Manuprāt, saistībā ar efektivitātes principu Tiesas judikatūrā ir stingras norādes par to, ka Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts, ņemot vērā minēto principu, nepieļauj attiecīgo valsts procesuālo principu piemērošanu šīs lietas apstākļos.

56. Taisnība, ka L neiesniedza apelācijas vai pretapelācijas sūdzību par pirmās instances spriedumu, ar kuru tika ierobežota laikā to summu atlīdzināšana, kas tika samaksātas negodīga noteikuma piemērošanas rezultātā, un ka, ņemot vērā šo secinājumu 45. punktā minēto Tiesas judikatūru, patērētāja absolūta pasivitāte var ierobežot efektivitātes principu. Tomēr jānorāda, ka izskatāmās lietās apstākļos tas, ka patērētājs – piemēram, L – nav cēlis prasību atbilstošā termiņā, var tikt saistīts ar apstākli, ka brīdī, kad Tiesa pasludināja spriedumu *Gutiérrez Naranjo*, kurā nepārprotami bija minēts, ka valsts judikatūra, kas iedibināta ar 2013. gada 9. maija spriedumu, ir pretrunā Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktam, bija beidzies valsts tiesību aktos noteiktais apelācijas vai pretapelācijas sūdzības iesniegšanas termiņš.

57. Manuprāt, šādā situācijā ir grūti pārmest patērētājam – piemēram, L – apelācijas vai pretapelācijas sūdzības neiesniegšanu atbilstošā termiņā, lai apstrīdētu valsts judikatūru, kura iedibināta ar 2013. gada 9. maija spriedumu, kas nebūtu ļāvis viņai uzvarēt lietā. Kā norāda *Unicaja Banco* un Spānijas valdība, tas, ka valsts tiesību akti paredz iespēju pielāgot tiesāšanās izdevumus, kas ir jāsedz attiecīgajai pusei, nepārliecina par pretējo, ņemot vērā minēto valsts judikatūru. Tāpat pretēji tam, ko apgalvo *Unicaja Banco*, apstāklis, ka L izmantoja juridisko pārstāvību un acīmredzami viņai arī bija zināms par gaidāmo spriedumu *Gutiérrez Naranjo*, šo analīzi neatspēko. Kā Tiesa ir nospriedusi, apstāklis, ka patērētājs izmanto juridisku pārstāvību, neietekmē valsts tiesai uzlikto pienākumu novērtēt noteikumu negodīgumu atbilstoši Direktīvai 93/13 [40]. Turklāt jānorāda, ka ģenerāladvokāts P. Mengoci [*P. Mengozzi*] savos secinājumos šajā lietā, kas tika sniegti 2016. gada 13. jūlijā [41], nonāca pie atšķirīga secinājuma nekā Tiesa, un tādējādi tas varētu būt pastiprinājis minētās valsts judikatūras iespējamo saderību ar Direktīvu 93/13 pirms sprieduma *Gutiérrez Naranjo* pasludināšanas.

58. Līdz ar to šajos apstākļos jāuzskata, kā norādījusi Komisija, ka valsts judikatūra, kas iedibināta ar 2013. gada 9. maija spriedumu, kopā ar attiecīgo valsts procesuālo principu piemērošanu liedza L izmantot procesuālo līdzekli, lai aizstāvētu savas no Direktīvas 93/13 izrietošās tiesības. Turklāt, kā norāda L, konstatējums par to, ka šie valsts procesuālie principi aizliedz valsts tiesai, kura izskata pārsūdzību, pēc savas ierosmes lemt par šo patērētāja nepamatoti – negodīga noteikuma piemērošanas rezultātā – samaksāto summu pilnīgu atlīdzināšanu saskaņā ar spriedumu *Gutiérrez*

[39] Jāatzīmē, ka Tiesa ir atzinusi, ka pienākums pārbaudīt pēc savas ierosmes līguma noteikumu negodīgumu saskaņā ar Direktīvu 93/13 ir procesuāla norma, kura ir jāizpilda tiesu iestādēm. Skat. spriedumu, 2019. gada 7. novembris, *Profi Credit Polska* (C-419/18 un C-483/18, EU:C:2019:930, 74. punkts). Tādējādi fakts, kā norāda *Unicaja Banco* un Spānijas valdība, ka valsts judikatūra attiecas uz procesuāla rakstura sabiedriskās kārtības noteikumiem, pats par sevi nevar radīt šķērsli tās piemērošanai izskatāmajā lietā.

[40] Šajā sakarā skat. spriedumu, 2020. gada 11. marts, *Lintner* (C-511/17, EU:C:2020:188, 40. punkts), un manus secinājumus lietā *Lintner* (C-511/17, EU:C:2019:1141, 65.–69. punkts).

[41] Skat. ģenerāladvokāta P. Mengoci secinājumus lietā *Gutiérrez Naranjo* u.c. (C-154/15, C-307/15 un C-308/15, EU:C:2016:552, it īpaši 38.–76. punkts).

Naranjo, nozīmētu, ka patērētājam, kas atrodas L situācijā, nekādi nevarētu tikt pilnībā atlīdzinātas un turklāt banka paturētu summas, kas nepamatoti samaksātas negodīga noteikuma piemērošanas rezultātā. Šajā ziņā, kā Tiesa ir uzsvērusi minētajā spriedumā, valsts procesuālās tiesības nedrīkst piemērot tādējādi, ka tās apdraudētu no Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkta izrietošo patērētāju tiesību – nebūt saistītiem ar negodīga rakstura noteikumu – būtību (skat. šo secinājumu 50. punktu).

59. Jānorāda, ka, manuprāt, šajā lietā apstākļi atšķiras no tiem, kas bija par pamatu 2020. gada 11. marta spriedumam *Lintner*[42]. Minētajā spriedumā Tiesa atbilstoši maniem secinājumiem šajā lietā būtībā atzina, ka negodīgu noteikumu *ex officio* pārbaude saskaņā ar Direktīvu 93/13 neparedz pienākumu valsts tiesai neņemt vērā dispozitivitātes principu, lai aptvertu visus līguma noteikumus, pat tos, kas nav strīda priekšmets. Savukārt izskatāmajā lietā L no paša sākuma cēla prasību par visu to summu atlīdzināšanu, kas nepamatoti samaksātas negodīga noteikuma piemērošanas rezultātā, tādējādi minētās prasības priekšmets nav ticis grozīts (skat. šo secinājumu 13. un 25. punktu).

60. Turklāt Tiesas pieeja 2008. gada 25. novembra spriedumā *Heemskerk* un *Schaap*[43], šķiet, nav piemērojama izskatāmajā lietā. Minētais spriedums attiecās uz atsevišķu Savienības tiesību normu par eksporta kompensācijām lauksaimniecības produktiem interpretāciju. Attiecīgi Tiesas nolēmums, kurā atzīts, ka Savienības tiesības nenosaka pienākumu valsts tiesai pēc savas ierosmes piemērot Savienības tiesisko regulējumu, ja šādas piemērošanas rezultātā tai nāktos atkāpties no valsts procesuālā principa par *reformatio in peius* aizliegumu, var tikt nošķirts Direktīvas 93/13 īpašajā kontekstā, kas paredz nodrošināt patērētājam efektīvu aizsardzību[44], kā tas ir šajā lietā.

61. Līdz ar to jāuzskata, ka attiecīgie valsts procesuālie principi ir pretrunā efektivitātes principam, jo tie padara neiespējamu vai pārmērīgi apgrūtina Direktīvā 93/13 paredzētās patērētāju aizsardzības nodrošināšanu.

62. Līdz ar to jāsecina, ka attiecīgo valsts procesuālo principu piemērošana konkrētās lietas apstākļos ir pretrunā Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktam, ņemot vērā efektivitātes principu.

VI. Secinājumi

63. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, ierosinu Tiesai uz *Tribunal Supremo* (Augstākā tiesa, Spānija) uzdoto jautājumu atbildēt šādi:

Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos 6. panta 1. punkts, ņemot vērā efektivitātes principu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tam pretrunā ir tādu valsts procesuālo principu piemērošana kā dispozitivitātes, atbilstības un *reformatio in peius* aizlieguma principi, kas liedz valsts tiesai, kura izskata bankas pārsūdzību par spriedumu, ar ko tikusi ierobežota laikā patērētāja nepamatoti – vēlāk par spēkā neesošu atzīta noteikuma par procentu likmes minimumu piemērošanas rezultātā – samaksāto summu atlīdzināšana, lemt par pilnīgu šo summu atlīdzināšanu.

[42] C-511/17, EU:C:2020:188, 28.–34. punkts. Skat. arī manus secinājumus lietā *Lintner* (C-511/17, EU:C:2019:1141, 49.–53. punkts).

[43] C-455/06, EU:C:2008:650, 44.–48. punkts. Salīdziniet ar spriedumu, 2014. gada 13. februāris, *Maks Pen* (C-18/13, EU:C:2014:69, 37. punkts).

[44] Šajā sakarā skat. spriedumu, 2007. gada 7. jūnijs, *van der Weerd* u.c. (no C-222/05 līdz C-225/05, EU:C:2007:318, 39. un 40. punkts).